١٣٢٥ سنه ٢٣ رمضان چهارشنبه ١٩٠٧ سنه ١٧ اوکتابر №3

الاصلاح

سنهٔ تأسیس ١٣٢٥

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА
„ЭЛЬ-ИСЛАХЪ"

اخطار:
یبارلگان یازولرنی اوزگارتوگه هیئت تحریریه اختیارلیدر. باصلمغان مقاله‌لر کیرو یبارلماس.

غزیته‌نك بهاسی
سنه‌لك ٣ صوم آلتی آیلق ١ صوم ٥٠ تین ٣ آیلق ١ صوم شاکردلر ایچون ٣ آیغه ٧٥ تین قزان شاکردلرینه آیلاب ٢٥ تین.

آدرس:
Казань, Номера „БОЛГАРЪ"
Редакція газ. „ЭЛЬИСЛАХЪ"

Телефонъ № 748

قزانده نسخه‌سی ٧ تین علمی ادبی هفته‌لك غزیته چیت شهرلرده ٩ تین

٣نچی ایپون قانونی وپارتیه‌لر، تنقید کیره‌کلی‌شی‌در، کتابلر حقنده: اسلام فیلاسوفلری، ارقداش معلمه‌خانملره خطاب، تتوش زیمستواسی، شعرلر، مدرسه خبرلری، عوام درسلری، اسکیلکنك بر تره‌گی آودی. متفرقه.

قزان ١٧نچی اوکتابر

ملتمزنك معیشتی بیك کوب تورلی کولکی، وباشقه قومده طابلمی تورغان، آرگینالنی (نوایجاد) نرسه‌لردن ترکب ایتکانی کبی، تعلیم وتعلم حال‌لریده شولایوق عجایب غرائبلر بلان طولی‌در.

مکتب مدرسه‌لرمزگه وآنلرنك بر برسینه عدد ومعنی جهتندن بولغان مناسبتلرینه ادنی التفات بلان قاراو بو سوزمزنی تصدیق واعتراف ایتارگه هرکمنی مجبور ایته‌در:

شهرمزده امام خطیب مدرسلر چغارا تورغان اون عدد تاتار دارالفنون عالیسی باردر. بلکه شهرمزنی بلمی تورغان قارئلرمز: بو قدر دارالفنونلر بولغاچ یوز ایللی مکتب ابتدائی ٢٠—٣٠ اعدادی ورشدیلری‌ده باردر دیب اویلارلر. لکن بو افندیلر خطا ایته‌لر: بالاغه یازو طانوتا آلولارینه تکفل ایته‌رلك آلتی عدد مکتبمز بار. اگر لوندن شهرنده ١٠—١١ تورلی خصوصی مکاتب عالیه بار دیب ایشتسه‌گز، آنده ایکی یوز مکتب ابتدائی باردر دیب اویلار ایدگزده اول درست چغار ایدی. اما.... اما مین سزگه أیته‌م بیت بز آلای باشقه قومگه اوخشارغه یاراته‌یمز. بزنك اون عدد دارالفنونلرمزگه آلتی عدد یازو تانوتو مکتبلری کاملا یته، بزگه یازو تانی تورغان کشیلرگه قاراغانده امام مدرسلر کوبره‌ك کیره‌ك.....

آلای بولغاچ نیچه رشدی ونیچه اعدادیگز بار صوڭ؟ دیب صوررسز. رشدی اعدادی‌دن مرادڭز فنون عالیه‌گه استعداد تحصیل ایتدرب چغارا تورغان مکتبلر بولسه جواب بیك مشکاله‌شه: مدرسهٔ محمدیه‌ده رشدی دیگان بر نرسه ایشتوله، باشقه نرسه کورنگانی وایشتولگانی یوق دیه‌رگه مجبور بولامز. خیر، بزگه فنون عالیه مکتبلری بولغاچ، آندی رشدی اعدادیلر کیره‌کده بولمی: فنون عالیه‌گه استعداد تحصیل ایتماگان بولسه بولسون، اما فنون عالیه‌نڭ اوزین تحصیل ایتار دیب تجویز قیلامز. بزگه علوم عالیه‌گه استعداد تحصیل ایتکان کشیلر کیره‌ك توگل، امام خطیب (حطب توگلمی؟) ومدرسلر کیره‌ك!

بلکه سزگه عجب‌ده طیولور: نیچك آلای، کینه تکنه شاکرد دارالفنونگه کره؟ دیه‌رسز. لکن هرنرسه‌نی عامه بلمه‌سه‌ده‌یاری، آنسی مدرسلر پوپوچیتیل‌لر آراسنده سر، سز ایشته‌مسز؟ اول سر دیگان نرسه بزنڭ روحانی معیشتمزده وقتیله بیك تأثیرلی بولغان نرسه. سر صاوطی‌بلان تاتار ملتی بخارلیلر قولندن شاقتی آغولر یوتقان! شونی اونوتماڭ.!

* * *

واقعاده مکاتب عالیه اسمن کوتارب طوربده، یخشی مکتب ابتدائی ادا ایتکان وظیفه‌نی ادا ایته آلمی تورغان، مدرسه‌لرمزنڭ کوبلیگی، ملتمزنڭ باره‌لی بر بیریدر. تأسفمزگه قارشی یاڭا آچلا تورغان مدرسه‌لرمزده عالیه‌لك فلاگی آستنده آچله‌قده‌لردر. مکمل رشدیه واعدادیهٔ روحانیه‌لری بولماغان بر ملتکه نیدن مدرسهٔ عالیهٔ روحانیه‌لر کیره‌ك بولا ایکان؟ اعدادی ورشدیلری بولماغان بر ملتنڭ مکاتب عالیه‌سینه استودینتلر قایدن طابلا ایکان؟ ملتمزنڭ شولقدر اورته درجه مکتبلرگه محتاج وقتینده هم بومکتبلرنی وجودکه چغارومکاتب عالیه‌لرنی وجودگه چغاروتلی تورغان مادی ومعنوی قوّتلرنی تله‌مه‌ولری بله‌ن نیکدر اورته مکتبلرنی تلگه آلوب سویلاوچیده یوق، اما مکاتب عالیه دیب شاو کیله‌لر.

اگر قزان تاتارلرینڭ اون حاضرگی کبی دارالفنونلری اورنینه ۲—۳مکمل رشدیه هم برمکمل اعدادیه‌لری بولسه نیقدر بختلی بولورلر ایدی. اگر اون دارالفنونلرمزنی تربیه قیله تورغان آقچه‌لرمز شول۲—۳رشدیه هم بر اعدادیه‌گه صرف قیلنسه نیقدر اورنلی صرف قیلنغان هم خواجه‌لرین بختلی یاصاغان بولورلر ایدی. اگر شول اون‌دارالفنوندن یل صایون یتشه تورغان۵۰—۶۰ نادان امام خطیب مدرسلر اورنینه رشدیه واعدادیه‌لرمزدن ضیالی ۱۵—۲۰گنه کشی یتشه بارساده استقبالمز نیقدر یاقتی بولور ایدی.

۳نچی ایپون قانونی وپارتیه‌لر.

ایکنچی نومرودن مابعد

« اتفاق المسلمین » ایچون ۳نچی ایپون‌نڭ تأثیری بیگره‌کده کوب بولدی. اوّلگی دوماده ۳۲ ایکنچی‌ده ۳۳ (آلتی صوللرغه قوشلغان‌وکیللرنی استثنابله‌ن) اورننی اشغال ایتکان بو پارتیه‌گه ۳نچی ایپوندن صوڭ ۱۲-۱۵ اورنغه طمع ایتوده بیك اوڭغایسز بولوب قالدی. «اتفاق» نڭ بو یلغی صایلاولرده کورسه‌تکان حرکتسزلگی اش باشینده طورا طورغان کشیلرنڭ آرغان واشنڭ کیره‌گنچه بارا آلماوی سببلی امیدسزلککه توشکانلکلرینی کورساته‌در. اتفاق باشینه کیلگان بولا بلکه اوزینڭ بالقوه اعضاسی بولغان(؟) بیك کوب مسلمانلرغه اولقدر سیزلمه‌سه‌ده، کاده‌تلر اوزقویرقلریندن برده آیرلمی یوری طورغان بوفرقه‌نڭ بولای آزایووینی یخشی سیزسه‌لر کیره‌ك. اتفاق نڭ اوڭلانوی، صوللانوی حقینده بر سوز دیه‌رگه ممکن توگلدر، چونکه حاضرگه قدر آنڭ دوماغه صایلاب یبه‌رگان اعضالری آراسینده وعموماده

اوزلرین اتفاق اعضاسی صانی طورغان کشیلر آراسنده تورلی مسلکده‌گی کشیلر باردر: مهلبیف (٢ دوما اعضاسی) کبی طرو داۋیکیلرگه یقین کشی، طوپچیباشف هم ژانتورین کبی چن کاده‌تلر، ص. مقصودی وغصپرینسکی کبی آکتابریستلرگه یقین کشیلر وبالآخرة مشروطیة‌نڭ نرسه ایکانیدنی وکیره گینی‌ده بلمی طورغان کشیلر آنڭ ایچینده کوره آلامز. الحاصل بو بر پارتیه بولودن بیگرك، تورلی توسدن قورلغان سایوزدر. حاضرگه دوماده‌غی خط حرکتی اوڭ کاده‌تلر بله‌ن برگه بولر کبی کورنه. صول پارتیه‌لرگه کیلگه‌نده، ٣نچی ایپونڭ آلارغه ایتکان ضرری باشقه هربر پارتیه‌لرگه ایتکانیندن آرتغراقدر. شولاینده حکومتنڭ بو ضربه‌سی آلارنی اوکلاشدرا آلمادی.

ساتسیالنسیتچکی پارتیه‌لرگه ٣ ایپونڭ برآز تأثیری بولسه اولده ـ س ـ د لرنڭ مینشیویك وبالشیویك‌لری آراسینده‌غی خط حرکت (تاکتیکا) ده‌غی آیرمانڭ دخیده آچیغراق کورنه باشلاوی بولا بلور: کوبه‌دن توگل مینشیۋیکلر رئیسی Плехановъ «تاۋریش» غزیته‌سینه یازغان برمقاله‌سینده بالشیۋیکلر نڭ خط حرکتلرینی آچی صورتده تنقید ایتدی. لـکن بالشیۋیکلر آنڭی تنقیدلردن‌گنه برده تأثرلنمیچه اوّلـگیچه دوما منبرینه خلقغه سوز ایشتدرر ایچون بولغان بـر ییر دیب قاراولرینـده دوام ایتمه‌کده‌لردر. پیقیر بورغده اوزلریندن وکیل صایلارغه جیبلغان اشچی ـ بالشیۋیکلر صایلاناچق کشی ایچون. بو، خلقنڭ ممتاز وبیك آز صنفندن غنه صایلانب وجودکه کیلـگان دوماغه نظاملر یاصاشرغه توگل، بلـکه خلقغه سـوز ایشتدررگه بارا ایکانلـگینی بلدرته طورغان اینستروکسیه یاصاب بیردیلر. الحاصل بالشیۋیکلرنڭ خط حرکتلری رەۋلوتسیه‌نڭ ایـڭ قزو کونلرینده نیچك بولسه حاضرده‌ده یب قدرده اوکلاشمیچه شول کویی قالغاندر.

س ـ رلرنـڭده خط حرکتلری اساسا بالشیۋیکلرنکیندن آیرلمیدر، فقط آلارنڭ دوماده اساس (پرینسیپ) مسئله‌لرین برآز یومشاغراق صورتده طوتب، باشقه صول پارتیه‌لر بله‌ن کوب وقتده برگه طاوش بیره‌چکلرینی اوّلـگی ایـکی دوما تجربه‌سی بله‌ن تخمین ایته‌رگه ممکندر.

الحاصل اهالینی اوکلاشدرر ایچون طوتولغان تدبیرلـر بـورژوازنی پارتیه‌لرنـڭ هه‌مه‌سینـه تأثیر ایتب، خـط حرکتلرینی اوزگارترگه مجبور ایتکانـده، ساتسیالیستیچسکی پـارتیه‌لرنڭ خط حرکتلری ایچون بتونلای تأثیرسز قالماقده‌در. شوکار کوره‌ده: بو تدبیرلر اهالینڭ بـر تورلی صنفیقی اوکلاشدرساده، اوز خـدمتی بله‌ن کون کوروچیلرگه تأثیرسز قالا ایکان دیب اویلارغه ممکندر.

فاتح امیرخان

تنقید کیره‌کلی شی در.

کشی بر اثرنی بولای اوستدنگنه اوقوب چقغان وقتده، شول اثرنڭ ایڭ یخشی ومعنالی سطرلری ایله معناسز وبیهوده سطرلرنی تفریق ایته آلمیدر. اگر اورتادن بر منتقد چغوب، شولوق اثـرنی ایله‌کدن سوزوب چغـاروب یخشیسـن بر یاقغه، یمانن بر یاقغه آیوروب: «ایشته محررنڭ بو سطرلری شول قـدر گوزل ولزوملیـدر» یاکه «بـو سطرلرنی بو سببکه بناءً یامازمش اولسه گوزل اولور ایدی» یاکه «بو اثر، بو سببکه بنا اصلا مطبوعات عالمینه چیقمامش ایسه گـوزل اولور ایـدی» جمله‌لری کبی سوزلـر ایله ظریفانه وبی طرفانه تنقید ایتسه، طبیعیدرکه بو منتقدنڭ تنقیدیده اثرنی اوقمش آدملرنـڭ نظرینه تصادف ایته‌چکدر. بو تنقیدنی اوقودقدن صڭره اثـرنی مطالعه ایتمش

آدم، نیقدر حیران اولوب طورەش ایسەده، فکری طوغری بر مرکزگه باراچاقدر.

تنقید، بزم زمانەمز کبی کتابلر، رسالەلر، غزیتەلر، ژورناللر طاغلر قدر ئویولوب بارمقده اولان بر زمانده کیرەکلی‌گنه دگل لابد منەدر.

هر کون آرامزده تورلی تورلی یاڭی اسملرده رساله وکتابلر طارالمقدەدر. هر نرسەنکده حصولی حددندن تجاوز ایتسه طبیعی ضررلیدر. شوڭا کوره بزنڭده اوز تنقیدمز سینزورندن اوتمیچه «تیسه تیونگه تیمەسه بوطاقغه» قبیلندن طارالمقده اولان اثرلرمز ایچنده ساده‌دل قارائین کرام ایچون ضررلی لری اولووی‌ده احتمالدر. مدرسەده‌گی بر مقصد اصلیگه وصـول ایچونگنـه اوقولمقده اولان نحـو، منطق علملرن شاکردلرمز، واسطه دیەگنه اشانمق یرینه، ئلله نیچەشـەر یللر ایـله چوالـوب، شول علملرنڭ اوزلرن مقصد اصلی دیه بیلوب خراب بولدقاری کبی بزنڭده ادبیات عالممزگـەده ضیالنو ونورلانونی شول طاغلر قدر مطبوع رسالەلر ئویولودن عبارت دیب بلوب مقصد اصلیدن محروم قالو قورقوسی باردر. واسطەنی مقصوددن تفریق ایته آلماو کیرەك کمگنه ایچون بولسەده خوفلی بر بلادر. آطلر، آربالار، فایطونلر، انساننڭ حر کتینه واسطەدر. ئویلر، کییملرده هوا اوزگارودن صاقلانور ایچونگنه واسطەدر. یخشی آش واچملکلرده انساننڭ بدنینه خدمتن وسلامتن صاقلار ایچونگنه فایدەلی بولمقله آنچق وسطەدر.

اگر انسان شول یخشی آط، یخشی آربا وفایتون هم یخشی طولوب-وطونلرغه، یخشی یورطلرغه خواجه‌بولونـڭ اوزن یخشیلق ودنیـاده طورودن اصل مقصد دیب بلسـه، بو وقتـده اول نرسەلـر فایدەلی بولوغنه شولای تورسون بلکه ضررلیدر.

کتاب ورسالەلـر طاراتونکـده نور ومعلومات طاراتو یرینه، بعضا جهل وسؤ اخلاق طاراتو طرفیده باردر.

کتابلر وژورناللر طاراتور اوچون زمانەمزده البته ناشرلرگه اشلرینه کلاموفق بولور اوچون کلیتلی آقچەلرغه احتیاج باردر.

کتاب، غزیته وژورناللرنی صوراتوچی خلقمزنڭ کوبسی قاراخلق، بولغانغه، آلارنڭده لذتلەنه وتەم طابا طورغان نرسەلری توبان وطوپاس نرسەلردر. اگر غزیته وژورناللر طاراتلولرنده گوزل نتیجه لرگه موفق بولیق دیسەلر بیلـگلی آلارغەده توبان درجەلی طوپاس نرسەلر یازرب «محترم مشتریلر» نـڭ تلذلرنچه اش کوررگه لازم بولادر. میـن اوزەمزنڭ آرامزده برژورنال برغزیته بلەمنکه بولار تمام تمام شـول محترم مشتریلرینڭ تلەولرنچـه ادب طابتاب یخشوق آقچەلانوب وفایدلانوب طوره لر. بلکه آلار اوزلرنچه ملتکه فاید ایتەمزدی طورغانلردر: آنسی طبیعی، ایندی. منـه ایندی شول مطبوعاتڭ آز بولسەده حریتنی سؤ استعمال ایتەسەك، بلـکه اشەز آلغه کیتار ایدی.

بزنڭ مثلا دارالعلومدن یاڭا اوقوب چققان‌بر یاشمزگه، ایڭ ابتداء اولەرق نیندی اثرلـرنی اوقومق کیراك؟ مونی صایلی بلورگه « تنقید » بولماسه ممکن توگلدر. چونکه آڭار یخشی رساله طابـو، بتونلای بورچاق باصووی اوستنده بـر بیلگیلەنگان بورچاقنی طابو قدر چیتنـدر. اول اگر مثلا اون‌یل قدر نی‌لەکدی شونی اوقوب، ذهنینه تورلی تورلی روشڭ یازلغان فایدسز رسالەلرنڭ مفهوملرن اورنلاشدرسه، موندیـن صـوڭ آڭار برفایدلی رساله اوچراسەده اول آنڭ معناسـن یـا بتونلای آڭلاماس، یـا هیچ نرسەگەده تطبیق ایته آلماس. اگر بر رسالەنی اوقوبده، تیزگنه تنقیدنڭ طابوب آلسه آڭار بیك اوڭای بولادر.

لـکن تنقید ایدوچینکده کـم اوچرادی شول بولووی طاغی یارامیدر. (منتقد بولور اوچـون،

البته اوزلرینده ادبیات عالمنده کوب آت اویناتقان تجربه‌لی واخلاقلی آدم بولوی مطلوبدر.

یوق ایسه، بر غرض شخصی ایله‌ده تنقید ایتوچیلر کوبدر.

نه ایسه، تنقید کیراکلی ولزوملی بر شی‌در. افکار عمومی برله اوینارغه یارامی.

عبدالله توقایف

«اسلام فیلسوفلری»

مفتی الدیار المصریه محمدعبده حضرتلری ایلان مشهور جمال‌الدین الافغان جنابلرینک ترجمه حاللرینی بیان ایده‌ن «اسلام‌فیلسوفلری» نامنده موسی عبدالله افندینک اثری «مکتبة الاسلام» صاحبی عبدالعزیز ابراهیمف طرفندن نشر ایدلدی، مترقی قوملرده مشهور ادیبلرینک ترجمه‌حاللرینی: نسبی، تربیه‌سی، اوقووی، طورووی، یاشاوی طبیعتی، خدمتی وباشقه حاللرینی یازوب میدان مطالعه‌گه قویمق، آنلرنک حاللرندن عبرت آلمق، معارفه ایرشدرگان وسیله وطریقلرینی بلوب، شول‌یول‌ایلان طروشمق عادت اولسه‌ده، مع‌التأسف بوندا‌ین فائده‌لی شیلر بزم تاتار قومنده آز کوروله‌کده‌در؛ مشایخ وصوفیه‌لر حقنده بعض اثر کورولسه‌ده، کوب یرلری واهیات بنی اسرائلیه قبیلندندر. ذاتا، برکشینک ترجمه حالینی یازمق ایچون بیوك معلومات واحتیاط صاحبی اولمق شرطدر. یوقسه واهیات اولاچقده شبهه یوقدر؛ بوندن طولایی، بیوك ذاتلرنك بعضسی، ترجمهٔ حاللرینی اوزلری یازوب کیتمکده‌در؛ زیرا که، باشقه کشیلرنك خطا وتعدی ایتولری بعیددگلدر. کوب محررلرنك حاللری، ترجمهٔ حال یازمقده آیرلادرلر؛ فضللرینك تفاوت‌لری بیلونه‌در.

ایشته، مذکور اسلام فیلسوفلری نام اثر، بک گوزل، اوقوچیلرنك رغبتینی جلب ایتارلك درجه‌ده جمله‌لری قصقه، لسانی هرکیمگه آڭلاشورلق درجه جیگل یازولمشدر.

ملت اسلامیه‌یه خدمتلری سبقت ایتمش مولانا محمدعبده وافغانی جنابلرینك ترجمه حاللرینی، رغبتلی ره‌وشده یازه‌رق، مخلصلرینك میدان مطالعه‌سینه قویدقدن طولایی، موسی عبدالله افندی جنابلرینی تبریك ایته‌مز.

مذکور اثرنك طبع وکاغد جهتلرینده گوزلدر؛ بوکبی اثرلرنی اوقونی هرکیمه، علی‌الخصوص آرقداشلرمز طلبه‌لره توصیه ایتامز؛ بیوك ذاتلرنك ترجمهٔ حاللرینی اوقمق، آنلر خصوصنده فکر یورگزمك شاکردلره روح ویره‌در. اوقو یوللرنده رغبتلرینی آرتدره‌در؛ ایشته مرحوم محمدعبده جنابلرینك ترجمه حالینه دقت ایتوب قاراساق، بزم ایچون زور عبرت وامیدلر کورونمکده‌در؛ مدرسه‌لرنك ترتیب، درسلرنك اصول تعلیم وآنده اوقولا تورغان فنلرندن خوشنود اولمیه‌رق کرکلی فنلرنی چیتدن ازله‌وی، خلقنك یمانلاب سویلاوینه قارامایچه، کرك، کیم اولسون، صاحب معرفتدن استفاده ایتووی، هربر آدومنده واشنده ملتینك استقبالی ایچون فکرلاوی، مدرسه‌لر شول خرابه حاللرنده قالدقده، ملتنی هلاك ایتودن باشقه‌غه یارامیه‌چغنی بیلوب، اصلاح مدارسه کروشووی، بو خصوصده تورلی زحمتلر چیکسه‌ده خدمتدن واز کیچماوی، قیلغان اشلرینك خطالغنی بلگانده هیچ عارلنمایچه خطالغنی اعتراف ایتوب، اصلاحغه کروشووی، خدمت ملیه‌سی سایه‌سنده تورلی نالائق سوزلر ایلان تلقی ایتولدیکی حالده، غیرتینه خلل کیترمه‌وی خصوصا، اوّل امرده اوقودن قاچوب یروبده، صڭره فیلسوف مشهور اولوب، ملته زور خدمت ایتو درجه‌سینه ییتوشوی توغروسنده

ملاحظه ایلرساك، بزلره نمونه اولارەق، امیدلارمزنی آرتدرەدر؛ روحلرمزنی قوزغاطادر؛ نیچوك ایتوب حرکت ایتمك لازم ایدوکینی کورگازەدر؛ بناءً علیه، حقیقتنی کورودن کوزلری جومولمش جاهللرنـك ئللەنی دیب تلقی ایتولرینه ملتنی آشاو یوالینەغنه کـرشکان کـشیلرنك تهدیـد ایتولرینه قارامایںچه، باشلادیغمز ونیچه یللر شونك ایچون مشقت چیکدکمز اصلاح مدارس توغروسندە اجتهاد- مزنی طوقطاطماینچه همان چالوشدقمزده، آخرالامر مقصودمزه ایروشومزایلان بشارت ویرمکدەدر؛ شبهه سزکه، برایکی ذاتك همتیله بتون مصر اصلاحه یول طوطمقدە ایکن، روسیەنك بتون طلبەسینـك اجتهادی دها باشقەچه تأثیر ایلەچکی شبهەسزدر؛ فقط علم، متانت، وثبات لازمدر.

ع. ع.

آرقداش معلمه خانملره خطاب.

محترمەلرم!

معلومگزدرکه بزتاتار خاتونلرینك حالی آیانچدر. بز ایرلرگه بالالر اوستروب بیروچی بولساقـده بزنی ایسکه توشرمیلر. بیگراك بواش غزیتەلر وظیفەسی بولسەده بعضلری ایسـکه توشرگالاب اونتدیلار، وبعضیلری علـم معرفت صوگنده اوز اوزینه حل ایلەچك بعض مسئلەلر برله مشغول بولدیلار. دیمك نسا طائفەسی آراسندە بزضیالیلریمز آنلارنك حاللرین اصـلاح ایچـون طرشمق بـزم وظیفەدر. اصلاح ایـدرگه طرشقاندەده قایـدان باشلارغه کیرك؟ بنمچه الك ئللك «مکتب»دەگی پراغراملرنی اصلاح کیرك. کورمیسزمی؟ معلملر تکرار تـکرار اجتماع ایدوب پراغراملر نشر ایتدیلر وهـر غزیته آنك ایچون طرشه، بـز معلمەلر نچك پراغرامنی ترتیب ایده مز؟ یوقسه بزدەمی کیلاچك یازده برشهرگه اجتماع ایدیکمی؟

غزیتەلر واسطەسیلەمی تاراتیف. هر برمز اوقوته هر برمزنك پراغرامی برسی آخرنه بشقه. بشقەلق معلوم بولسون ایچـون کندی پراغرامی یازامن یدی آی اچنده اوقوتاچق فن وکتابم شونلردن عبارتدر. برنچی صنف: معلـم اوّل، رهبر صبیان ایکنچی، قرائت عربیه زبیری، یازو املا، حساب، حفظ، ایکنچی صنف: قرآن رهبر صبیان اوچنچی، هدیه الصبیان، طهارت مقصودی. اوچنچی صنف: قرآن، تجوید، معلم العبادات ایکنچی، قزلر تربیەسی عقائد منظومه، تاریخ، جغرافیه. دورتنچی صنف: قرآن مع التجوید تاریخ، جغرافیه، معلم الشریعه اخلاق رسالەسی، امالی، یازو، حساب انشادر. شونیده ایتەمنکه بنم بوپراغرامده کیمچیلك بیك کوب آنی اوزمده بلام لـکن نیشلارگه کیرك؟ اوقوتردی کتابلر یوق.

علمگه مناسبتلی وتربیه بلان اشتغال ایتکان ضیالیلرمزغه اوچ کون بریرده تورسه یاکتاب یازسون یاکه یازارغه باشلاسون. یاکه کتاب کیرکلرن سویلاسون. البت شول اوچنك برسین اشلامی تورماسون. ایرلـر بزگه ایتور اوزلـری ایچون اوزاری یازسونلر دیب بـولای ایتـورگه حقلاری یوقدر. نیچه ونیچه سنەلر بزگه قویاش یاقتیسون کـورساتمی جهالت یورغانی آستنده یوقلاتدیلار. تربیەلی اولاد یتشدرەسیلری کیلسه بو کوندن باشلاب خانملرمزنی تربیه ایتمگه کرشسونلر!

اوتنەمنکه «الاصلاح» جریدەسیدە ایرلر ایچونگنه طرشمای بز خانملرنیده اسکه توشرسون.

«پشلی»ده معلمه ماه سرور.

ادارەدن: اگر خانملر اوزحاجتلرین اوزلری یازوب تورسەلر «الاصلاح» مـع الممنونیة درج ایتەچکدر. «الاصلاح» ایرلر ایچونگنه توگل، بولدره آلسه خانملرمز ایچونده خـدمت ایتـونی اوزینه شرف صانی‌در.

تنوش زیمسکی صابرانیه‌سی هم مسلمان مکتب‌لری اوچون آقچه آلو .

اوکتابر باشلرنده تنوشده ، اویازنی زیمسکی صابرانیه اولوب مسلمانلردن ۴ گلاصنی بار ایدی.

تنوش اویازدینک یارتی‌سندن آرتغی مسلمان بولسه‌ده زیمسکی صابرانیه‌لرده بر ، کوب بولسه ایککی‌دن آرتق چلین بولمی ایدی . آلارده صابرانیه‌غه بارسه بارا بارماسه یوق. اویاز خلقینک کیراکلرینی سویلاشکانده روس، چواش آوللرینه نی قدر قیمتکه توشوروب مدرسه‌لر صالدررغه، معلم‌لرینه تیوشنچه ژالونیه‌لر تعیین ایدوب مکتبنک همه اسبابلرنی حاضر ایدرگه دیب، صابرانیه ، هر یلنی نی قدر آقچه توکسه‌ده، مسلمانلرده بیک کوب آقچه تولی دیب آلارنک کونکللرینی طابار اوچونگنه‌ده مسلمان مکتب‌لرینه، برتین آقچه صرف ایتمی ایدی .

تنوش اویازنده مسلمانلرنک بارلیغینی‌ده پریخود یاغندن‌غنه قاراب بله‌لر ایدی .

سیاسی هوالر، دوماغه صایلاو مسئله‌لری ، خلقنی آزماز اویغاتقاندن، تنوش اویازی‌مسلمانلریده زیمستوادن فایده‌لانورغه کیراك ، آندن فائده‌لانور اوچون اش بله طورغان مسلمانلردن کوبراك چلین‌لر کرتورگه کیراك دیب اوتکان ویبورده دورت مسلمان صایلاتوب ، اوپراوا چلینی‌ده برسنی مسلماندن صایلاتدیلر . اوپراوا چلینلکینه اندرچی آولینک صابر افندی‌صایلانوب، چیبرگنه آکلی کشی اولدیغندن، تنوش اویازینک مسلمانلری اوچون بایناق اش اشلر دیب امید ایته‌مز .

صابرانیه‌ده بایناق مجلس‌دن صونـك طوطای آولینه مکتب صالور اوچون ۵۰۰ صوم، چیرمشانگه معلم‌گه ژالوینه هم مکتب اسبابلری اوچون ۲۰۰ صوم، تنوش‌ده قزلار مکتبی اوچون ۱۵۰ صوم، ایرلار مکتبی اوچون ۱۰۰ صوم ، قزانده تاتاراسکی اوچیتلسکی اشکولاده‌اوقی تورغان بر شاگردگه ۱۵۰ صوم پاصوبیه بیررگه قرار بیرگانلر.

زیمستوانک مسلمانلر اولوشنه ملك صوم آقچه صرف ایدرگه وعده ایدوی، بیك آزنرسه ایدکی هرکم‌گه معلوم . عدد حسابنچه بتون اویازده مکتب‌لرگه توتولا تورغان آقچه‌نك یارطی‌سندن آرتغی مسلمان مکتب‌لرینه توتولورغه تیوشلی ایدی . لکن . . .

کیله‌چك یللرده هر بر مسلمان آولی‌مکتب مدرسه‌لرنی قاراو اوچون ، معلم‌لرینه ژالوینه‌لر بیرر اوچون، دیب زیمستوادن آقچه صوراب پراشینیه‌لر بیررگه کیراك . ۲۰ آول پراشینیه بیرسه ، زیمستوا بریلنی بارنه‌ده بیرمه‌سه‌ده اون آول‌غه بیرمی حالی یوق .

اول وقتده مدرسه‌لرمزده : ایشلوب یاته‌اس ، بالالرمزده : چـولاق ، صوقـر ، چاتان « تقصیر حضرت» (خلفه) لر قولندن نادان قالماسلر!

« الاصلاح » مخبری .

برطل خاتون‌نك بالاسینه

سویه‌م بالام اوزگنی ؛
آچ یقولدن کوزگنی
صالدم قومغانغه صـوده
یوغل توروب یوزگنی

اچده چایك حاضر بول،
مکتب سیکا توری یول
طرش بـالام یاشلکده
عقلك بولور سینك مول

اوزم فقیر، آتـاك یوق
ئلله اینه خدای توق
بـار امیدم سینگنـه
سیندن بوتن کشم یوق

طرش بالام اوقورغه
مینم صاولق چاغمده

وقت یندی اوقورغه
کوب یاتدڭ قوچاغمده

آتاڭ نادان بولغانغه
راحتلی کون کورمدی

کون تون آور خدمتده
یوزینه توس کرمدی

نیشلاسن صوڭ بیچاره
بلگانی سیناڭ کوره‌ڭ

راحتنی کورمك ایچون
هر کمگه علم کیرك

علم هنر ایاسی
هیچ کمگه بولمی محتاج

طرشساڭ سین شولارغه
بولمابز بالام بز آچ

ای سین بالام اویلاچی
آلغی کوننڭ حاللرن

نادان باینڭ بالاسی
تیز بتره مال‌لرن

باش یتماسلك بایلقنی
یتکرمیدر بر آیغه

نادان، بوزق بولغانغه
کره‌لیدر هم جایغه

شولای ایتوب آچ یوری
کوب بایلارنڭ بالاسی

منه سینگا عقللم
شوندن عبرت آلاسی

بار کوچگنی صرف ایت
علم هنر آلماغه

مین هیچ راضی توگملن
بالام نادان قالماغه

اوقوتامن مین سینی
اوزم آچ کون کورسه‌مده

کشی بولغاچ اونوتمه
بالام آناڭنی سینده

* * *

رحمت انکای سوزلرڭ
چن کوڭلمدن جاراتام

سین ایتکانچه بولورغه
بوگون کوندن جان آتام

یعقوب

قارت بایلردن آخرة سؤاللری.

سڭا بایلق بیروب خدا
صیلادڭمی آڭا قدا
یا آقدیمی توشوب صودا
جوابینی حاضر قیلغل

قول آستڭده نیچه کشی
اشلاتدرڭ آڭا اشی
جانوب توردی آنڭ اچی
جوابینی حاضر قیلغل

بو دنیانی بیلوب فانی
ملت ایچون خدمت قانی
ملت نیچوك سینی طانی
جوابینی حاضر قیلغل

قارتلق سڭا کلمادیمی
طروب وعظ قیلمادیمو
اولم یاقین دیمادیمو
جوابینی حاضر قیلغل

اولم کلماس قاراب یاشکه
لکن قارتده تورا قاشقه
قاشقه اولم توگل باشقه
وقفڭنی حاضر قیلغل

داخلی خبرلر :

بخارا امیری چارجوی شهرنده «نیقولایؤسکی» اسمنده پروغیمنازیه صالور اوچون ٦٠ ملڭ صوم اعانه ایتمش.

صامارا مسلمانلری آراسینه علم معرفت طاراتماق، سیاسی هم اقتصادی حقوقلرینی آنگغارتماق نیتی ایلان بر جمعیت آچمانچی اولوب گوبیرناتوردن رخصت صوراغانلر، گوبیرناتورده رخصت بیرمش. الله‌موندای جمعیت‌لرنڭ امثالنی کوبایتسون.

آسترخان «تیاك»ده جمعیت اسلامیه طرفندن قزلر مکتبی آچلوب ٥٠لاب قزلر اوقمانچی اولوب یازلغانلار.

اورنبورغ مسلمان جمعیتی‌نڭ ٧نچی اوکتابرده جیولشی اولوب فقرا بالالری اوچون: ایکی ایرلر، اوچ قزلار مکتبی آچارغه قرار بیرگانلر.
بو مکتب‌لرنڭ مجموعسنده ٢٠٠گه قریب بالااوقیا چاق اولوب سنوی ١٤٠٠صوم قدر مصارف توتولاچاق ایمش.

طامبوف ولایتی «پشله» قریه‌سنده ایرلر هم قزلر مکتبنده یخشی ترتیب برلن اوقلدیغنی، مکتب ومسجدلرنی قارار ایچون برجمعیت یاصالوب، بوجمعیت‌که گوبیرناتوردن رخصت صورالمش‌هم توب صوما ایدوب ١٠ملڭ صوم آقچه جیدقلرنی خبر ایدلر.
بر آول بوقدر همت ایدرلرسه شایان تشکردر.

«وقت»

حاجی ترخانده دارالادب مکتبی گوبیرناطر طرفندن یابدرلمش. مونڭ یابلونه سبب شوندغی ترقی پرورمن دیب یوروچی قارتلرنڭ شخصی غرض لرندن بولمش‌در. صوگندن کیلگان خبرلرگه قاراغانده مدرسه یاگیدن آچلمش.

نیچه یللردن بیرلی آق یکنده ترتیب ایله اوقتلماقده اولان ابتدائی رشدی مکتب‌لری بو یل بتونلای یابلمشدر. سببی ایسه شفیعوللین‌نڭ اوتکان یل معلملرگه وظیفه بیرمینچه یباروبدر.

کوزنیتسکی اویازدی پلدنگی قریه‌سینڭ معلمی شهید عونی اوستندن منهاج ملا وبر نیچه تاتار دانوس یاصاغانلر ایکان، برژاندارم کیلب، قریه اهالیسندن صوراشقالاغاچ معلمگه کرب، تنتو یاصامیچه قایتب کیتکان.
مونه‌خلق‌خادملری بله‌ن‌به‌لشچی ملالر نیچك معامله ایته‌لر.

٨نچی اوکتابرده برنچی دومانڭ رئیسی پرافیسور موروموف اوزینڭ کوب یللر درس ایتکان اورنی موسکوا اونیؤیرسیتیتینه قایتب لکسیه‌لر اوقی باشلاغان. اوّلگی لیکسیه اوقلاچق کوننی درس اوقلاچق آودیتوریه بتونلای استودینتلر وپرافیسورلر بله‌ن طولی بولغان اوستینه ایچکه صیمی قالغان استودینتلر کاریدورلرنیده بتونله‌ی طوترغانلر. پرافیسورنڭ اونیؤیرسیتکه کروی بله‌ن بتون استودینتلر قول چابب زور شادلق وتعظیم بله‌ن قارشی آلغانلر. پرافیسور جنابلریده شاگردلرنڭ اوزینه بولای محبت کورسه‌تولرینه بیك شاد بولغانینی وبو محبت استاذ بله‌ن شاگرد آراسنده بولاچق هر وقتده‌گی یقینلقنڭ علامتی بولغانلقدن درسلر بله‌ن شغلله‌نو اوزی ایچون بیك یگل وراحت بولاچغینی سویلامش.
مونه‌شولای ایتب، روسیه‌نڭ ایڭ قارت دارالفنونی، اوزینه کوب خدمت ایتکان، مترقی پرافیسورنی قارشولاغان.

چیلابیده اصول جدید مکتبی‌نڭ مصارفی ایچون ذاکر علییف ١٢٠٠صوم یللق فایده کیتوره تور-

غان بر کیبتنی وقف ایتکان. خلق اوز آرالر- ندن ۱۷۰ صوم آقچه جیوب بیرگانلر.

ایسکیلـکنکٔ برتره‌گی آودی

بوکونارده قشقار عبدالرحمن مخدوم وفات ایتدی. حدیثده «ئولـگانـلرنکٔ یخشیلقلرین ذکر ایتب، یمانلقلرین سویله‌مه‌کٔ» دییلـگان، شوکار کوره نی‌گنه یازیق ایکان ایندی؟ خیر ازله‌گاچ طابلا بیت: متوفی پراستوی کشی ایدی، جای کونارینده‌ده ایسکی بورکٔ، هم‌بر کرلی جیلاندن باشقه نرسه کیمی ایدی. کوبدن توگل مشهور مدرسلرمزدن برسینکٔ مصر واستامبول سفرنی ایدکنی ایشتب آنده اورص بولورغه کیتدیمی ایکان؟ دیب صورغان ایمش. چن‌روس گرینگه‌وت بتون بنی آدم مشروطیه‌نی اقرار ایتسه مین‌بر وزم استقلال طرفینی قالرمن دیگان.

متوفینی بتون مسلمانلار اصول جدیدنی قبول ایتسه مین براوزم اصول قدیمه طرفینی قالرمن دیگان ایمش.

دین وملة آیرمادینه قارامیچه ایسکی‌لک طر- فدارلری نیچک بربرسینه اوخشیلر !!

متوفینکٔ اوزی اورنینه اوزی کبی مخدومی قالماوین حسناتیندن صانارغه یاریدر اورنینه اول بوزغانلـرنی توزاترلـک مدرس نصیب ایتسون. آمین!

چن روس‌لر پارتیه‌سینکٔ رئیسی گرینگه‌وت‌ده بو آی‌ده وفات بولدی.

لـکن اول آتاسی اورنینه‌غنه یاتوب تورمغان؛ بلـکه روسیه‌نکٔ زور غزیته‌لرندن «ماسکووسکی ؤیدمست» نکٔ محرری اولوب ونیه‌س بواسه‌ده چن روس‌لرغه رئیس‌لک ایته ایدی.

مدرسه خبرلری

قارغالی مدرسه‌لری :

١ مدرسهٔ امیریه (٧ نچی محله)

بومدرسه شاکردلرینکٔ کوبلیلـگی جهتندن قارغالیده برنچی اولدیقی کبی ایسکی فنلـرده تدریس جهتندنده یخشیدر. خصوصا تفسیر، حدیث، اصول درسلری یخشی اوقله‌در. اوتکان سنه ترتیبکه قویلوب معلم‌لرنی شاکردلر اوزلری یاشرون طاوش ایلان صایلادیلر. شاکردلرنکٔ سویلاولرینه قارغانده حضرتلرندن ممنون کورنه‌لر. فقط محـله اهالیسی غایت‌نادان ومتعصب وبرده اعانه‌سز اولدقلرندن مادی جهتندن ترقیغه مانع اولدیقی کبی معنوی جهتندنده ترقیسی آغردر. ایاقتلی خلفه‌لرکچنورلک وظیفه اولمادقندن مدرسه‌دن چغوب ملایاخود باشقه برکسب‌که توتنورغه مجبور اولالر.

(داخلی اداره شاکرد وخلفه‌لر قولنده خارجی اداره حضرت قولنده)

٢ مدرسهٔ عثمانیه (صادق حضرت مدرسه‌سی)

شاکرد کوبلیلـگی وتدریس جهتندن قارغالیده ایکنچی مدرسه اولسه‌ده شاکردلر منطقده اخلاصلی لقلری ایله برآز اشنی بوزالار. بونده یتوشکان خلفه‌لرده چغوب تورغانلقدن معنوی جهتی اوکغا- یسزراق اولوب باره. ترتیب‌که صالنمغان.

(داخلی وخارجی اداره حضرت قولنده)

٣ مدرسهٔ عثمانیهٔ ثانیه (بازارمحله‌سی)

بو مدرسه محله‌سنده هملی بایلر، وخارجدنده اعانت کیلوریولی بولغانلقدن مادی جهتی یخشی حتی قارغالیده برنچی مدرسه صانارغه یـاری. معنوی جهتنه کلسه‌کٔ گرچه برآز یاگا اصولده حرکت ایتسه‌لرده باشقه تاتار مدرسه‌لرندن آیورماسی یوقدر.

(داخلی وخارجی اداره مدرس قولنده)

بونلردن قالا قارغالیده ینه ایکی مدرسه بار

آنلرنڭ حالی «قطبلر حالی کبی» بزه قارانغی اولسه‌ده «اسمی وار جسمی یوق، اول نرسه؟» طابشماقینه جواب اوله‌رق مجن حضرت ایله قدوس ملا مدرسه‌سی دیولسه شافی اولور.

عموما: قارغالی مدرسه‌لرنده باش مدرس محله امام‌لری اولوب قالغانی وظیفه‌سز درس ایته تورغان پیش قدم خلفه‌لردن عبارتدر.

دیمك اورطه وعالی صنف‌لرنی شامل بولغان برمدرسه‌گه شول برکشی جیتوشه. اول برکشیده امام اولدقندن محله اشی، کیلوم کیتوملر ایله مشغولدر.

(منه قزق! صوڭ اول ۳۰۰ شاکرد نه اشلاب یاطه؟ آنلره کم درس ایته؟)

قارغالیده، مکتبلرده اوکتابر باشنده درس باشلانوب بتسه‌ده، مدرسه قسمنده نویابرسز تمام باشلانوب بتماس کبی کورنه. شاکردلر بوسنه‌لرده رمضان کوز کیلگانلکدن قزاقداغیلری آنده تراویح اوقور ایچون قالالر، قریه‌لردن کیله تورغانلریده «خلفه‌لر قزاقده‌در بوسنه‌ده بلطرغی کبی نویابرسز درس باشلانماس» دیه عیددن صوڭغنه قالونقریلار.

مکتب حاللرون آیروب یازوب بباروررمن.

قارغالی: «الاصلاح مخبری»

قزان خبرلری:

موندن ثلثه نیچه یللار الك قزانك بورنایف محله‌سنك براو محله‌گه مکتب صالور ایچون اوزینڭ یورتنی وقف ایتوب، صوڭره ثلثه کمسه‌لر طرفندن وقفلغندن چغاروب اوز اسملرینه کوچرگانلر دیب قزان خلقی آراسنك سویله‌نوب قولاقغه کروب قالغان بر خبردر. شول مقدس اشنڭ اصلن توبن تیکشروب اداره‌مزه بلدرگان کشی‌گه اداره طرفندن بولاك بیرله‌چك.

اوتکان یل شهرمزده بر چاصنی گرادسکوی اوچیلشچه آچلمش ایدی. بوییل ینه اوقوچی کوب بولدیغندن اوکتابر باشنك سرقوننی اورامك ایکنچی غرادسقوی اوچیلشچه آچلوب اوقتله باشلادی‌موندك شاکردنڭ یاشنه قارالمینچه یلغه ۱۵ صوم حق ایله قبول ایتله‌در.

یکشنبه درسلری

۷نچی اوکتابرده خودوژستوینننی اشکولاده، آقچه‌سز (مجانا) ریساۋالنی (ترسیم) یکشنبه درسلری باشلاندی. اوقوچیلر ۳صنف بولوب، اوچسیده تولغانلقدن آرتق شاکرد قبول قیلنمایه‌چقدره اویرانوچیلر بلولری ویاشلری جهتلارندن بر درجه‌ده توگللر.

قزان اویازدنی زیمسکی صابرانیه‌سنك ۸نچی اوکتابرده باشقه مسئله‌لر آراسنك عمومی تعلیم ابتدائی مسئله‌سیك قویلدی. بو مسئله اوتکان یلك اوڭ طرف اعضالر طرفندن طرشلب قبول ایتلمی قالغان ایدی. بویلك‌ده گودنق، آبرازتسوف شیکللی اوڭ گروه کشیلری طرفندن قبول ایتدرمسکه طرشب قارالسه‌ده، صابرانیه مکتبلر کامیسیه‌سینه حکومتنڭ اعانه ایته‌چکی بیلگلی بولب زیمستوانڭ راسخودی آرتمایاچغینی هم عمومی تعلیم ابتدائی بولغانك مجبوری بولمایاچق ایکاننی بلب، اگر شولای بولب چقسه قبول ایته‌رگه قرار بیردی.

منه اوڭلرنڭ علم وآبرازاۋانیه‌گه طرشولری!¡!

صوڭ کونلرده کیلگان «دین ومعیشت» ژورنالینك صغروط....ایتو حقنك بیك تدقیقلی مسئله یازلغان. معیشتچی‌لر تیره‌سنك بیك یش واقع بولا طورغان مسئله بولرغه کیره‌ك.

ملتنڭ شوندی ایڭ محتاج بولب، طورالطورغان مسئله‌لرین ازله‌ب، طابب جواب بیرگان ایچون «دین ومعیشتکه» بیك رحمت!!

عوام اوچون درسلر .

۱۱ نچی اوکتابردە نوۆی کلوب زالیندە پراصنرانستوا حقینده پریۋات‌داتسینت (باش‌مدرس) پارفینتیف نڭ لەکسیەسی بولدی. البته فنی وتفصیللی سویله نگان بر لەکسیەنڭ مفهومین بر غزیتەنڭ کچکنەگنه صحیفەسینده بیان ایتمك ممکن توگلدر، شونلقدن مین لەکسیەنڭ اوّلگی قسمنی‌گنه یعنی قزان اونیۋیرسیتیتی وآنڭ مشهور ریاضییی لاباچوفسکی نڭ احوالینه متعلق چاستنی‌غنه کوچرەچکمن. بوقسم برعالی مکتبنڭ نیچك ترقی‌ایتکان وآنڭ‌غی برذکی وطرش شاگردنڭ نیچك ایتب علمنڭ زور درجەگه ایرشکان ایکانلگینی کورساتکانگه شاگردلر ایچون اهمیتسز بولماس پارفینتف دیـــدی . ۱۸۰۵ نچی یلده آلـکساندر I قزان هم هارکف اونیۋیرسیتیتلرین بنـا قیلورغه فرمان چغارغان. اول وقتده اونیوریسیتیتلرگه بیرلـگان اوصناف لیبیرالنی بولوب ، حاضرگه قـدر شول اوصناف صاقلانوب کیلگان بولساده یارارلق بولغان، لکن مع‌التأسف اول لیبیرالنی اوصناف بیك اوزاقلامای کانسیر ۋانیۋنی حاضرگی اوصناف ایلان آلماشدرلغان. اول وقتده اونیوریسیتیتلرنڭ روس معیشتینه بیك زور تأثیری بولـوب ، بیك آز عـددلی ضیالیلر وآلارنڭ تربیەسی ایچون پرافیسورلرنڭ قای مسلك‌ده بولوینڭ‌ده بیك کوب اهمیتی بولغان. اوّللرده قزان اونیوریسیتنینه ریکتر ایدوب چن عالم هـم مترقی روموفسکی دیگان کشی تعیین ایتلگانلگیندن استودینتلر وآلارنڭ علم وملسك جهتندن بولغان ترقیلرینەده کوب تأثیر ایتکان . روسیەنڭ مشهور لاباچوفسکی اسملی ریاضیی‌ده شوشی تأثیر وحمایه آرقاسینده اوزینڭ حائز بولغان فنی درجەسینه ایرشکان. آخری بار

مارینسکی گیمنازیه طالباینده ع . ب .

متفرقـه

ذکی شاگردنڭ مدرسەدن قوولوی

۲ نچی نومردن ما بعد

بر چالمالی آدمده صوکغی تعلقسز سؤالنڭ جوابلرنی بر کاغدغه یازوب آلدی . ذکی بو آدمنی بر خلفه اویلاسەده بو یاوز، ذکی‌نی صابراتر ایچون شول قیافتکه کرگان بـر یالغانچی آدم ایدی. بوصوکغی جوابلرنی همه شاکرد بیك دقت ایله دکلاب ذهنلرینه آلدیلرده صوکره ذکی قارغاچه قچقرتلی فلان ، نگان آپاكُ ماتورمی ؟ دیگان کبی سوزلر ایلا مسخرەلی‌ده باشلادیلر. بردن آچلق بلاسی وبردن شاکرد کولکوسی ایله بیچاره صوكُ درجه بویبوقدی اچی پوشدی. قایغردی. نیشلاسون، شول آتاسی اوتروتپ کیتکان اورنڭ کیچکنی ساعت اونلرغەچه قوزغالمای اوتردی‌ده خلق یاته باشلاغاچ یاتدی. آچلق سببلی بـرده یخشیلاب یوقلی‌ده آلمادی. ایرتـه برلانده هـمه خلق‌دان آلده اویانوب همان آچلق‌دان اچلرنی شقرداتوب اوتردی. بوکونده‌ده بر ایکی استقان صالقون چای‌دن باشقه هیچ‌نی کیلمادی. بوکوننڭ‌ده تلسز آیاقسز آدم کبی شول اورنڭ بویبوغوب اوترودن باشقه هیچ‌نی بولمادی . کیچ جیتدی. اوطـن کیسوچی رابوچیلر طاغـن دوبر شاطـر قایتدیلر . بیچاره ذکی بـو بدبخت‌لر قایتقاچ کیچەده مسخره ایتکانلر ایدی بوکونده برار اش قیلماسەلر یارارایدی دیب قورقوب اوطوره ایدی. ئلـگی رابوچیلر طاغن‌ده جیولشوب ذکی‌دن کولرگه تورلی اسملر طاغارغه باشلادیلر. برطرف‌دن شولای کولوب مسخـره ایتکانده ایکنچی براولری ذکی‌نی طاغن نغراق مسخرەلاو ایچون بر اویون چغاردیلر . برالکان چیکمانڭ جیگندان توشامگه قارشی توتوب قاریلرده بریولدز ایکی یولدز دیب صانیلر گویا یولدز کورنه ایمش.

اوزلری بیك کوبسی قارادیلر یولدز صانا- دیارده صوکره ذکی‌گه‌ده یومشقلق ایله گنه طوغانم کون بوینه اوینامی کولمی بوبوغوب اوترەسك کیل قاره چیکمان جیکندان آنده قزق نرسه‌لر کورنه دیب ذکی‌نسکده باشنی چکەن جیکنه طقدیلر ذکی باشنی طقغاچ جیکنی توشه‌مگه قارشی توتوب ذکی! کورنه‌می یولدز؟ دیب صوری‌لر ذکی یوق کورنمای دیگاچ صبر صبر ایت حاضر کورونور دیب جوابن بیره‌لر ایدی. اوزاقن اوتمه‌دی برسی قارلی بوزلی صالقون وپچراق صونی ذکی‌نك یو- زینه جیك اچندن قیوب‌ده جیباردی. بیچاره ذکی‌نك اوستی باشی همه‌سی پچراندی صولاندی. قزغانچ ذکی باشینی کیسه‌لرده قولندان هیچ نی کیلمای. صبردن باشقه بر چاره‌سی یوق. قالتراب طوکب بر ساعت قدر طاوشسزغنه یغلاب اوطردی شولای ایتوب بو کوننیده اوتکاردی کیچ بولدی آچلی طوقلی بولوب طاغن ساعت‌اونلرده یاتدی. آزراق یوقلادی‌ده ایرته توروب همان قوزغالماس بابای کبی اورنونده بیوغوب اوتوردی. ایندی شولایده آزراق آچلدی. آلای بولای سویلاشه باشلادی. باشقه اوزی کبی بالالر ایله آزغنه کوله اوینی باشلادی. اویله‌دن صوك اوزی کبی کچکنه ایبدا- شلری کوز بەیلاب کشی قوا تورغان بر اویون چغاردیلر. ذکی‌نی‌ده اویونلرینه چاقروب آلدیلر. نیچه کونلر بویوغوب اوتورغان ذکی قزغبقنه اویناب یورگانده کوزنی بەیلاو چیراتی آکارده کیلوب یتدی. بەیلادیلر. ذکی بیچاره ایکی قولنی جایوب خلقنی قووب یوری باشلادی. بو حالدن استفاده ایتمك بولوب ایبداشلری ایدان‌نك باز قابقاچینی آچوب شول توریغه‌غنه پچراق صولر نجس‌لر برلان طو- لغان طاس (لگن) قویدیلر. بیچاره ذکی تیزلب پشوب قووب یوروگانده آچق یازغه طوغری کیلوب چالت ایدوب نجس لگن‌گه کیلب توشدی باز یخشی تیرانگنه ایدی اعضالری‌ده آغرتدی.

لگن‌ده بولغان نجسکه همه کیوملری‌ده بویالدی.

بزنك بیچاره ذکی آچلق ایله اچلری شقردادیغی کبی تمام اویرانوب جیتکانگه‌چه منه شوندای وحشت‌لرنك همه‌سنی‌ده کوردی. شاکردلر بیك مسخره‌لادیلر: یورطندن آلوب کیلگان نرسه‌لرنی اورلاب آشاو، یوقلغاچ مندار وبورغان لرنی طارتوب آلوب کیتو، همه پچراق نرسه‌لر نی سوالگوسینه سورتو، کیوملری ایله ایدن سبرو کبی اشلرنی حاصل تاتار مدرسه‌لرنه یاکا کیلگان شاکردکه قیلنا طورغان همه وحشتلرنی قالدر- مادیلر. اشلادیلر براون کون اون بش کون شول روشلی آغرلق‌لر کوردی. صوکره ذکی مخدوم‌ده اویراندی. اوزی مدرسه‌نك توب شاکردلری آراسینه کروب اوگی بولوچیلق‌دن چیغا باشلدی.

اون‌بش کونگه‌چه کورگان آغرلق‌لرندان کمگه شکایت ایتسه‌ده یاکا کیلگانده آزراق شولای بوله ایندی اول دیگان سوزدان باشقه هیچ‌نی ایشده آلماینچه آپ‌راپ یورسه‌ده حاضر ایندی اوزی شول وحشی‌لرگه قوشلوب یاکا کیلگان شاگردلرنی اذالی باشلدی. دیمك چن ایسکی تاتارشاگردی بولدی. ذکی اوچ جمعه اوتکاچ شرح عبدالله‌دن درس‌ده باشلادی. بو مدرسه‌ده بش آلطی خلفه بولسه‌ده همه‌سی شاکردنی بولشوب آلوب هرشاگرد اوزنك خلفه‌سندنگنه درس اوقو لازم بولدیغندان ذکی یالغز شرح عبدالله‌نی اوقی، باشقه هیچ‌نی اوقمای وبوکتابنی‌ده آطنه‌غه بر یا ایکی درس‌کنه اوقی. چونکه ذکی‌نك خلفه‌سنك شاگردلری بیك کوب بولدیغندن تیز درس آلورغه چیرات تیمی ایدی.

حاضر ذکی‌نك‌اشی جایلاندی: آطنه‌غه برایکی درس آلەده اوزنك زیراکلگی سببلی بیك تیز بلوب باشقه زمانده بوش، اوقمای اوتکاره: اویله‌گه‌چه آش پشره، اویله‌دن صوك آشاب یوقلی

کیچ برله چیرتکه، قارته شطرنج کبی اوینلرنكٔ برسی ایله شغللانه ایدی. درس اوقوب آرتقان اشی بولماسه ده هرتورلی اوینلرده بیك مهارت حاصل ایتدی. خصوصا قارته شطرنج‌لرده بیـك شب بولدی. ذکی‌نكٔ کیلـگانینه بر آی‌دنك آرتق بولسه‌ده شول اوزون زمان‌ده برده جنازه بولماوی سببلی شاکردلر فلان بای ئولسه ایدی. فلاننكٔ فلانی ئولسه‌ایدی‌دیب‌تلاب‌دورت کوزایله جنازه‌نی کوته باشلغانلر ایدی. شاکردنكٔ دعاسی مقبـول دیلر، درست سوز ایکان برکوننی ایرته برلان فلان باینكٔ فلانی ئولـگان جنازه کوتارورگه ۳۰ شاکرد دیب خبر ایتدیلر. مونه شاکردلرنكٔ دورت کـوز ایله کوتکان شادلقلی ساعت‌لری کیلدی. بوکون همه شاکرد شاد، کیفلی، کولـچ یوزلی، حال تللری ایله الاکتره‌مز بوکون فلانچه آقچه‌نی دیب قچقروب توره باشلادیلر شول‌شادلق لر کوتاروگه یازلغان آدملر حقنده بیگراك ده کوب اولدیغندان همه شاکردده آی شول ۳۰ کشی اچینه الاکوب بولسه یارار ایدی دیب طرشب همه‌سی کوتاروگه اوزنكٔ مستحق ایدیکنی اثبات ایتمکده ایدی بو خصوصده کـوب سوزده بولدی، طالاش سوکش‌ده بولدی، آزراق صوغش‌ده بولدی. آخرده بومشکل مسئله‌نی طلبه اوز آراه حل ایته آلماینچه سلی حضرت‌که‌مراجعت ایتدیلر. سلی‌گه‌ده هرکم اوزنی تیوشلی کورساته: برسی ایته مین جای‌کونی ده مدرسه‌ده توردم‌دی، برسی آیته جای کـونی مدرسه‌ده تورغان، جای شـول وقتده کوب حصولله‌نکانلر حاضر اینـدی بز کوتارورگه کیره‌ك بزگـه تیوش‌دی. بعضلری بز ملاجلال، توضیح خانلـرنی قالدروب‌واق‌مالایلارنی جیبارماکچی بوله‌سزمی؟ دی. مسئله بیکراك مشکللاندی. طلبه‌نـكٔ قانی قزدی. شولایده غیور حضرت طلبه‌نكٔ آی واییـنه قاراماى مسئله‌نی حل ایتـدی: اوزینه بیك اطاعـت‌لی‌لر، وبیك کوب خدمت ایتکانلرنی صایلاب ۳۰ آدم‌نی یازوب چغوب کیتدی. اویله یقین‌لادی: طلبه‌لـر جنازه‌غه باررغه همه‌سی حاضرلانه، صالقوندان صاقلانو ایچون تورلی کیوملر جیارغه باشلادیلـر. بزنكٔ ذکی مخدوم جنازه‌غه بارمادیغندان آنكٔ همه‌کیوملرنی آلدیلر. اویله جیتدی همه شاکرد تورلی تـورلی قیافت‌ده کیونـدی. قایسی‌لـری الکان چالمه‌لر، چالماسی بولمغانلر شارف وسولـگیلر. موینلرینـه وقولاقلرینه قزل یاولقلار بایلاب دوبر شاطر چغوب کیتدیلر. خلفه‌لـردن باشلاب مدرسـه‌ده یاطقان آیاقسز خیرچیلرگه‌چه همه‌سی کیتدی: یالغز ذکی قالدی‌ده بیك قاطی آورو بولدیغندان طاغن بر شاکرد قالدی. اویله اوتدی. ساعت دورتلر بولدی. شاقر شوقر طوکـب قزارشوب اولکچی‌لـر قایتدیلر. بونلرنكٔ قایتوب کرولری‌بلان مدرسه‌ده طاغن طاوش باشلاندی: برسی ایته أنه فلان برلن ایکه‌مزگه دیب بر صوم بیرگان ایدی اول‌میکا بیرمادی‌دی. قایسی أیته أنه فلان ۳۰ نكٔ اچینه یازلماسه‌ده بزنكٔ ایله اوطروب آقچه آلدی، آنـكٔ آقچه‌سنی بوله‌رگه کیراك‌دی. قایسی‌سی باینی سوگه میکا آز بولـدی‌دی، قایسی‌سی فلان آدم مینـی اورنومدان اوستراب چغاردی دیب‌طالاشه، قایسی او او اؤ ؤ، طوکدم کوکراگمه باشمه صووق اوتدی دی. الحاصل هرکم بر بیرده طاوشلـی واوز قایغوسن قایغرتا. جنازه حقنده بولغان طاوشلرنی ذکی نكٔ برنچی کورووی اولدیغندان اول صوك درجه عجبلانوب وقزقلانوب قاراب یوردی.. اینـدی بو طاوشلرده بتدی. قایسـی پیچده، قایسـی قازانده چاژ چوژ پشرنورگه، آلوب قایتقان آقچه‌نكٔ راحتنی کوررگه باشلادیلر. پشردیلرده، توشردیلرده آشادیلرده جلندی‌لر، کیچ بولدی، قاراڭغو توشدی.

آخری بار

ادارەدن جوابلر:

ش. صونی گـه ـ فصبرینسکی نڭ هر برایتکان سوزینه اولقدر شرح ایتلو آرتق کی طویولا.

آسترخانده ح. مقصودیفه ـ شعرنڭز موندن اون‌یل اوّل یازلغه نیوش.

ظ. بشیری گـه ـ سزنڭ شعردیب یازغان نرسەلرڭز بیك طوپاس نظملرغنه.

عالمجان ادریسیگه ـ یازغان مقالەلرڭزنڭ مفهوملری بیك ایسکی. قزان مخدوملرینڭ بخاراده بولغان قباحتلرینی تفصیلا یازساڭز خلقنی بلشلەندرر ایچون مع الممنونیت درج ایتلور.

ز. ا. تونـاشقـه ـ اگر قزانده‌غی قزلر اوقته تورغان استاذ بیکەلر حقنده یازساڭز مع الممنونیت درج ایتەرمز. جمال الدین حسینف خاتونی لبیبه خانم‌نڭ اوزی بلمەگان نرسەلرینی اوقتام دیب دعواسینی مفصل صورتده یازساڭز ٥نچی نومرگه درج ایتەرمز.

بخاری قزان مخدومینه ـ بخاری ملالرمزنڭ افیون مجلسلرینی یازساڭز، مجلسده مشارکت ایتکان حضرتلرنڭ اسملری بلەن یازڭز، اول وقتده درج ایتلور.

قزانڭ ۋوسکریسینسکی اورامڭ آلکین یورتنڭ

م. م. تاتارسکی.

نڭ زاۋیدینه سنڭ هر تورلی روسچه مسلمانچه اشتیەپل و پیچاتلر بلومبا، کلیشچه وماناگراملر اورطاچەغنه بها برله بیك تیزلکده یخشی ایتوب اشلەنمکدەدر.

چیت شهرلردن کیلگان زاکازلر توقفسز اشلەنب نالوژنی پلاتیوژ ایله یبارلمکدەدر.

زادتکەسی بولماغان زاکازلر یبارلمس. اچنده مارکەسی بولماغان مکتوبلرگه جواب کوندرلمس.

آدریس:

Казань, Воскресенская ул., д. Алкина

М. М. Татарскій.

علم وتعلیمگه دائر هفتەده بر مرتبه چغا طورغان

„الاصلاح“

غزیتەسینه آبونه دفتری آچقدر.

یللق بهاسی ۳ صوم یارم یللق ۱ صوم ٥٠ تین

اوچ آیلق ۱ صوم

شاکردلر ایچون اوچ آیلغی ٧٥ تین

قزان شاکردلرینه آیلاب ٢٥ تین.

غزیتەمزده علم وتعلیمگه دائر مقالەلر اوستینه پارتیەلر ودوما احوالاتندن خبر بیرلب طورلاچقدر.

غزیتەمز معیشتمزنڭ هر طرفندن یاکارتلوینی، خصوصا علم وتعلیم بابلرینڭ وشاگردلر حیاتینڭ زمان طلبلارینه موافق صورتده اوزگارتلوینی اوزینه زاداچا ایتب قویغاندر.

تاتار غزیتەلری آراسندا اوزینڭ بتون صحیفەلرینی شول مسئلەلرگه تخصیص ایتکان برنچی غزیته بولغانلقدن مشاهیر محررلرمزنڭ کوبسی اشتراك ایته‌چکلرینی وعد ایتدیلر.

اعلان بهالری: هر سطرغه اوّلگی صحیفەده ٥٠ تین. آخرغی صحیفەده ٣٠ تین.

Объявленіе

впереди текста 50, позади-30к.

کتابچیلرغه اخطار:

چیت شهر کتابچیلرینه کامیسیه بیرەلەدر. کتابچیلرغه هر نومروسی ٥ تیندن حسابلانب پوچته حقی آلاردن بولادر.

آقچه هر آی باشنده یبەراب طورمالیدر.

قزانڭ یاڭا آچلمش

«بیان الحق» مطبعەسی

مطبعەمزده بیك پوخته ایتوب اشلاب بیرورگه هر تورلی زاکازلر قبول ایتەمز.

Адресъ; Казань. Б. Мѣщанская ул.

типографія газ. „Баянулхакъ

قزانده بلکی بتون روسیه‌ده
ملت ایچون ایڭ لازم وفائده‌لی نشریاتی ایله ممتاز

معارف کتبخانه‌سی

کتبخانه‌مزده مکتب ومدرسه‌لر ایچون هر تورلی کتابلر فنی، ادبی، اجتماعی هر تورلی مجموعه‌لر ومکتب ایچون لازم اسباب هر وقت مکمل صورتده بولب تورمقده، آرتق آلماینچه تیوشلی بهالری ایله صاتلمقده اولوب هر طرفه پوچته وباشقه طریقلر ایله کوندرلمکده در. حرمتلو آلوچیلرمزدن مراجعت ایتولرینی رجاء ایده‌مز.
کوبله‌ب آلدروچیلرغه بیوك اکرام.

مراجعت ایچون آدریس:
КАЗАНЬ.
Книгоиздательство Т-во Камалютдинова и К°, на Сѣнной

کوب ییللر اوقتوبرله تجربه کورگان مسلمان اوچیتلی گیمنازیه هم کامیریچیسکی اوچیلشچه پروغرامماسی برله اوقتورغه قبول ایته. آدریس اداره خانه‌ده

استودینت فیلولوك، آتیستات زریلستی هم گیمنازیه کلاصلارینه گروپپا برله ویالغزیالغز حاضرلرگه قبول ایته‌در. اوقتو حقی اوقوچینڭ کوچینه قاراب. آدریس اداره‌خانه‌ده.

آسترخانده هفته‌ده اوچ مرتبه چغا تورغان

ایدل

غزیته‌سینه آبونه دفتری آچقدر.
ییللق بهاسی ٤ صوم آلتی آیلق ٢ صوم اوچ آیلق ١ صوم ٢٠ تین بر آیلق ٥٠ تین
آدرس
Астрахань редакція газеты „ИДЛЬ"

پچان بازارنده.
کامل ترتیب ایله باره تورغان سودا بیرله‌در.
آدرس اداره خانه‌ده

صباح کتبخانه‌سی

١٩٠٦ سنه

کتبخانه‌مزده کلیتلی موجود اولان درس کتابلری:

قرائت ترکیه‌دن:

تین

رسملی الفبا ٦٠ دن زیاده رسملری حاوی . . ١٥
رهبر صبیان (١) یاڭی اصولده الفبای ترکیه ١٠
رهبر صبیان (٢) توزاتلوب ٢ نچی کره باصلدی ١٥
رهبر صبیان (٣) قرائت ومعلومات ابتدائیه ٢٥
بالالرغه قرائت قاسم بیکقولی اثری ١٥
قرائت عربیه ٢٠
گلزار صبیان، عبیدالله الردودی ١٢
قصه‌لی وحصه‌لی شعرلر، ١٠

ضروریات دینیه‌دن:

عقائد ترکی (١) نچی قسم طبع ثانی ١٠
عقائد ترکی (٢) رشدیه‌گه مخصوص . . . ٢٥
معلم الشریعة، معاملات واحکام شرائع . . . ٢٥
معلم العبادات (١) توتزاتلوب ٢ نچی کره باصلدی ١٠
معلم العبادات (٢) توزاتلوب باصلدی . . . ١٢
معلم العبادات (٣) غیر مشروعاتنی دلیللریله ٢٥
منظوم علم حال محمد رفعت افندی اثرندن ترجمه ٥

تاریخ، جغرافیا، صرف نحودن:

مختصر تاریخ مقدس؛ ایکی قسمی برلکده . . ٢٥
روسیه تاریخی، بو سنه‌ده باصلدی ١٥
مختصر جغرافیا ف. کریمی ٧
مفصل جغرافیای عمومی مصور ٤٠
مختصر یاڭی صرف ترکی، ح ابوذری نشری ١٢
معلم صرف لسان العرب، عبدالرحمن عمرف . . ٢٥
معلم نحو لسان العرب، » » ١٥
کافیه ترجمه‌سی . . . » » ٤٠

باصلوب چقدی:

مدرسهٔ حسینیه مدرسلرندن عبدالرحیم افندی امینی طرفندن ترتیب ایدلمش (اصول تربیه وتعلیم) اسملی بو کونه قدرلی مثلی کورلمه‌مش بر کتاب. ٢٥ تین

مفصل اسامی الکتب؛ هرکمگه بلا بدل یبارلور.
کوبلاب آلدروچیلرغه یوك اکرام وتنزیل
تیلیغرام وخطایچون آدریس: Казань, книгоиздательство «САБАХЪ»